

67. Farkındalığa Giden Yolda Annie Ernaux'nun *Babamın Yeri* Adlı Romanında Ruhsal Devinimler¹

Tülünay DALAK²

APA: Dalak, T. (2023). Farkındalığa Giden Yolda Annie Ernaux'nun *Babamın Yeri* Adlı Romanında Ruhsal Devinimler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (37), 1092-1107. DOI: 10.29000/rumelide.1406070.

Öz

Fransız yazar Annie Ernaux'nun 1984'de Fransa'nın Renaudot edebiyat ödülünü alan, Türkçeye *Babamın Yeri* olarak çevrilen *La Place* kitabında, ailesinin çiftçilikten işçiliğe, işçilikten esnaflığa, aynı şekilde kendisinin de üst sınıfa geçiş süreçlerini kendi kişisel tarihiyle toplumsal, kültürel, siyasal, ekonomik tarihi bileştirdiği, oto-sosyo-biyografik olarak adlandırdığı bir teknik kullanılır. Bu kendi yaşamıyla sosyal yaşamı birleştirdiği, bireysel bellek ile toplumsal belleğin iç içe sunumundan ibarettir. Yapıt siyasal, kültürel, sosyolojik, tarihsel, ekonomik arka planıyla Annie'nin duygu dünyasından yansıyan izdüşümlerden örülü bir bütüncü sunar. Her yeni bellek boşalımıyla yeni bir duygunun ortaya çıkmasını sağlayan, yazarın gelgitli duygu durumlarıyla ilerleyen yazı okuru yeni anlam uğraklarına taşır. Neden babasına, annesine, sınıfına, toplumuna, en önemlisi de kendisine öfkeli? Annie'nin iç dünyasının optiğindeki çalkantılar mercek altına alınırken eser, Sigmund Freud'un kurucusu olduğu psikanaliz yöntemiyle ele alınmıştır. Daha çok sosyolojik düzlemde incelenen yapıtın psikolojik planda da irdelenmesi çalışmanın alana sunacağı katkı açısından önemli olacaktır. Amaç psikanalitik verilerden yola çıkılarak, yazarın iç dünyasını aydınlatmak, metnin gerçek mesajını açığa çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda metinden çıkan sonuç, içinden çıktığı toplumu küçümseyen Annie'nin olgunlukla birlikte sosyal sınıflar arasındaki eşitsizliğin farkına varması, parçalanmış benliğini bütünleştirmesi anlamında bir uyanışın göstergesi olduğudur.

Anahtar Kelimeler: Annie Ernaux, *Babamın Yeri*, Freud, Jung, psikanaliz

¹ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %1

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 03.11.2023-**Kabul Tarihi:** 20.12.2023-**Yayın Tarihi:** 21.12.2023; **DOI:** 10.29000/rumelide.1406070

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngilizce, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Bölümü / Assoc. Prof., Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Letters, Department of English, French Translation and Interpreting (Sivas, Türkiye), tulinaydalak@gmail.com, **ORCID ID:** 0000-0002-0503-2082, **ROR ID:** https://ror.org/04f81fm77, **ISNI:** 0000 0001 2259 4311, **Crossreff Funder ID:** 501100002966

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Spiritual Motions on the Road to Awareness in Annie Ernaux's Novel, *A Man's Place*³

Abstract

French writer Annie Ernaux's book *La Place*, which received France's Renaudot literary award in 1984 and was translated into English as *A Man's Place*, uses a technique which the author calls auto-socio-biographical. In the book she reveals her family's transition from farming to labor, from labor to tradesman and also her own transition to the upper class. It consists of the intertwined presentation of individual memory and social memory, in which she combines her own life with social life. It also presents a totality consisting of projections from Annie's emotional world onto political, cultural, sociological, historical and economic background. The book enables a new feeling to emerge with each new memory discharge, as it proceeds to reveal the author's turbulent emotional state it also carries the reader to new moments of meaning. Why is she angry at her father, her mother, her class, her society, and most importantly, herself? While the turmoil in the Annie's inner world is examined, the work is discussed with the psychoanalysis method founded by Sigmund Freud. Examining the book, which is mostly examined on a sociological level, on a psychological level will be important in terms of the contribution of the study to the field. The aim is to illuminate the inner world of the author and reveal the true message of the text, based on psychoanalytic data. The conclusion from the text is that Annie's awareness of the inequality between social classes with maturity is an indication of an awakening in the sense of integrating her fragmented self.

Keywords: Annie Ernaux, *A Man's Place*, Freud, Jung, psychoanalysis

Giriş

Annie Ernaux 20. yüzyılın önemli Fransız yazarlarından biridir. 2022 yılında Nobel edebiyat ödülüne layık görülür. *Babamın Yeri* adlı romanıyla 1984'de Fransa'nın Renaudot edebiyat ödülünü alan yazarın yapıtında adından da anlaşılacağı gibi başrolde babası vardır. Yazar, romanda akrabalarından, çocukluk, gençlik, yetişkinlik dönemlerinden, babasıyla annesinin ilişkilerinden bahseder. Özellikle de kendisinin babasıyla olan ilişkisini mercek altına alır. Ailesini bireysel hafızadan hareketle ortaya koyup toplumsal hafızayla bütünleştirerek çocukluğundan anneliğine kadar uzanan zaman kesitlerini gözler önüne serer. Zamanın ruhunu kültürel kodlarıyla betimleyip, çocukluk ve yetişkinlik dönemini karşılaştırır. Babasının ve kendisinin bakış açılarını açığa çıkarır, bu bakış açılarındaki benzerlik ve farklılıkların altını çizer. Babası ile annesinin özelliklerini birbiriyle kıyaslayıp ikisi arasındaki karakter zıtlığına dikkat çeker. Annesinin kendisini değiştirme, zamana uyum sağlama çabasını hoş ama bir taraftan da yetersiz olarak görürken babasının değişime direnişine şahitlik etmenin hayal kırıklıklarını sitemkâr bir şekilde dile getirir. Ergenlik ve gençlik dönemlerindeyken, babasının geleneklere körü körüne bağlı kalması, değişen zamanı göz önünde bulundurmaması, kalıp düşüncelere tutunması, değişime

³ It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 1

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 03.11.2023-Acceptance Date: 20.12.2023-Publication Date: 21.12.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1406070

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

direnmesi, Annie'yi öfkelen diren en önemli etken olurken yetişkinliğinde tam aksine saygı nedeni haline gelir. İki çelişkiyi de aynı anda yaşayan yazar, bir taraftan babasını küçümsemenin, babasından beklentisinin karşılığını alamamanın kızgınlığını duyumsar, bir taraftan da olgunlaşmayla birlikte onun hayata tutunmasını içten içe takdir etmenin gururunu yaşar.

Yapıtın hem yazarı hem anlatıcısı hem de kahramanı olan Annie benöyküsel anlatımın yanı sıra kendisini üçüncü kişi ve çoğul kişi adlarıyla göstererek zaman zaman iç odaklayım zaman zaman dış odaklayım düzleminde hikâyeyi örüntüler. Anlatıcının arkasına sığınarak hem kendi yaşamından hem de toplumsal yaşamdan bahseder. Annie köylü olmadıkları halde babasının köklerinden kopamayışını, el âlem ne der korkusuyla hareket edişini, kendini ve kızını kısıtlayan tavırlarından duyduğu hoşnutsuzluğu dile getirir. Çevresinin ona yüklediği değer yargılarının dışına çıkamadığı için her şeyini borçlu olduğu birine karşı duyduğu öfke yüzünden de bir çeşit suçluluk duygusu hisseder. Hem karşı tarafa duyduğu kızgınlığın hem de duyumsadığı suçluluğun çift açmazında bocalarken vicdanın sesini bastırmaya çalışan gerekçelendirmelerle de aslında kendi benliğinde yaraların açılmasına zemin hazırlar. Bu yazma çabası bir anlamda vicdanının sesini susturma çabasıdır.

Annie'nin mekândan, zamandan, şartlardan, sosyal çevreden, siyasal, kültürel, tarihsel gelişim ve dönüşümlerden hareketle üzerinde durduğu zemini anlama uğraşı dikkate değer bir çabadır. Bu gayret onu yeni arayışlara sürükleyecek, kendini gerçekleştirmek için yeni seçeneklerle karşı karşıya bırakacaktır. Ya kendi çevresinde kalarak benzer türden bir yaşam tarzını devam ettirmek ya da hiç bilmediği bir dünyaya adım atmak arasında kalacaktır. Bilinen kolay ve güvenli bilinmeyen zor ve korkutucu olabilir. Zor olanı seçmek cesaret işidir ve Annie bu cesur seçimde eğitiminin gereklerini yerine getirerek, harekete geçip adım adım kendi yolunda ilerler. Ancak bu ilerleyiş çok da sancısız değildir. Her şeyin bir bedeli olduğu gibi bunun da bir bedeli vardır. Yalnız kalma, sürüden ayrılma pahasına yeni bir sınıfta kendini var etme çaba ve mücadelesi bunun bedeli olacaktır.

19. yüzyılın sonlarında Sigmund Freud tarafından kurulan, nevroitik ve psikotik boyuttaki hastalıkları incelemeyi ve iyileştirmeyi amaçlayan psikanaliz, 20. yüzyılın başlarında edebiyat eleştirmenlerinin Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi yöntemiyle edebiyata da uygulanmıştır. Psikanalitik edebiyat yöntemi Freud, Jung, Adler, Lacan, Fromm gibi psikanalistlerin geliştirdiği kuramın verilerinden hareket eder. Bilinçaltına ulaşmaya çalışan psikanaliz insanın bütün ruhsal devinimlerini süzgeçten geçirir. Yazarın ya da karakterlerin iç dünyalarının analiziyle metne farklı, zengin bakış açıları getiren psikanaliz karakterlerin daha detaylı bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Kahramanların psikolojik gelişimine ışık tutarak psikobiyografilerini çıkarır. Disiplinlerarası psikanalitik okuma edebi eserin özüne inmeye aracılık eder. Bu çalışmada Sigmund Freud'un geliştirdiği psikanalizden hareket edilecek, kuramın teorik çerçevesi çizilecektir. Ayrıca psikanalize önemli katkılar sağlayan Carl Gustav Jung ve diğer psikanalistlerin görüşlerine de yer verilerek yazarın ruhsal durumu mercek altına alınacaktır.

1.Sigmund Freud'un Psikanaliz Kuramının Çerçevesi

Sigmund Freud'un geliştirdiği ruhçözüm olarak çevrilecek olan psikanaliz "katarsis" (arınma) tekniğinden ileri gelir (Freud 2020b:7). Psikanaliz, baskılanan duyguların arka planda (bilinçdışında) etkinliğini sürdürdüğünü ve çeşitli semptomlarla kendini belli eden başka isteklerle ortaya çıktığını kanıtlar (Freud 2020b:63). İnsan ruhunun birbirine karşıt eğilimleri olduğunu savunur. Bu karşıtlıkların ruhsal çatışmalara neden olacağını öngörür. Psikanaliz ruhsal çatışmalardan kaynaklanan birçok patolojik olayın anlaşılmasını sağlar ve kendi kavramları aracılığıyla bir yöntem ortaya koyar (Freud 2020b:64). Rüyalar psikanalizin önemli yorumlama alanıdır. Bireyin düşleri üzerinden çatışmaların kaynağına inmeye çalışılır (Freud 2020b:68). Çünkü "*düş dili bilinçsiz ruhsal etkinliğin bir dışavurum şeklidir*" (Freud 2020b:74). Bastırılmış isteklerin bireyi ruhsal çatışmaya sürüklediğini

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

varsayan psikanaliz, bireyin psikolojik savunma mekanizmalarına başvurmasını kendini savunmak için kullandığı bir çare olarak sayar (Freud 2020b:74). Psikanaliz her insanda bulunan içgüdüsel komplekslerin tanınmasına imkân verir. Çocukluktaki ruhsal oluşumların erişkinlikte de varlığını sürdürdüğü iddiasındadır. (Freud 2020b:82). Ayrıca toplumsal koşulların ve yükümlülüklerin nevrozların (ruhsal bozuklukların en hafifi) oluşmasına neden olduğunu ortaya çıkarır. (Freud 2020b:88). Çünkü “*Ben*”in içgüdüleri sınırlamada ve bunları baskılamada yararlandığı güçler, her şeyden önce toplumsal nitelikli uygarlık yükümlülüklerine karşı bir boyun eğişten doğmaktadır” (Freud 2020b:88). Dış dünyaya uyum, bireyin eylemlerini denetim altında tuttuğu için birey elem duygusundan kaçmakta zorlanır ve birtakım ruhsal problemlerle karşılaşır. Psikanaliz bu ruhsal bozuklukların açığa kavuşturulması ve sağaltımıyla ilgilenir (Freud 2020b:92). Psikanaliz kuramı kendi görüş açılarını, varsayımlarını, bilgilerini din, ahlak, hukuk, felsefe, edebiyat, sanat üzerinde de uygular (Freud 2020b:84). Psikanalize göre sanat giderilmemiş isteklerin doyurulmasını amaçlayan bir etkinliktir. (Freud 2020b:86).

2. Annie'nin Tikellikten Hareketle Tümeliliği Anlama Çabası

Tikellik kişiye özelken, tümelilik kümülatif olana özgüdür. Yazarın, romanda iç içe sunduğu, akrabalarını, ailesini ve kendisini içine alan bireysel bellek tikelliğe, siyasi ve toplumsal bellek tümeliliğe gönderme yapmaktadır. “*Altmış yedi yaşında*” (s.12)⁴ babasının ölümüyle başlayan, bu ölümü, annesinin “*usulca, “Bitti”*” (s.69) demesiyle ilan eden Annie Ernaux, romanın hem yazarı hem üç kahramanından biri hem de anlatıcısıdır. Romanda, başrol babasına ayrılmıştır. Yazar babasıyla ilişkisi üzerinden kişisel bellektekilerini gün yüzüne çıkarırken tarihsel, siyasi, kültürel, toplumsal dokuyu da ortaya koyar.

Babasının ölümüyle başlayan yine babasının ölümüyle biten çevrimsel romanda, Annie roman boyunca babasıyla vedalaşırken kendi duygularıyla hesaplaşır. Babasını başkarakter yaptığı eserde “*anlatının orta yerinde, tiksinti duygusu*”nun (s.18) ağır yüküyle duygu dehlizlerinden çıkardığı anılarla “*babamın sözlerini, hareketlerini, zevklerini, hayatına damgasını vurmuş olguları, benim de paylaştığım bir varoluşun bütün nesnel alametlerini bir araya getireceğim*” (s.18) diye romanına başlar. Anılarına akrabalarından bahsederek devam eder. Büyükbabası bir çiftlikte arabacı olarak çalışan, sert mizaçlı, okuma yazması olmayan, sadece sayı saymayı bilen bir adam, büyükannesi “*rahibelerin okulunda okuma yazma öğrenmiş*” (s.19) beş çocuklu bir kadın olarak resmedilir. Annesinin tarafına gelince, dedesi öldüğü için anneannesi altı çocuğunu kumaş dokuyarak, çamaşır yıkayarak, ütü yaparak (s.25) geçindirmek zorunda kalmıştır. Görüldüğü üzere, yazar, hem köylü hem işçi kökenli bir aileden gelmektedir.

Ernaux, anılara tutunduğu dağınık anlatımda tüm bu akraba ilişkilerinden dönemin sosyolojik, siyasi, kültürel yapısından kesitler sunarak tümeliliğin, anne ve babanın tutumlarını, değer yargılarını ortaya koyarak tikelliğin tarihsel geçmişini yeniden gözden geçirme imkânı yaratır. Toplumsal bellek ile bireysel bellek iç içe sunulur. Büyükbabası gibi bir çiftlikte çalışan babası Birinci Dünya Savaşında askere gider, geri döndüğünde bir iplik fabrikasında işçi olarak çalışır (s.24). Böylece annesi ve babası fabrikada tanışıp evlenirler (s.25).

Detaylı, bütünlüklü bir anlatıdan ziyade dönemin ruhu anlatılmaya çalışıldığı için ailenin sosyal sınıfsal geçişine şahitlik edilir. Ücreti iplik fabrikasından daha iyi olduğu için babası bir çatı ustasının yanında iş bulur, çatıdan düşünce, “*işçiliğe düşme korkusuyla*” (s.27) ticarete atılmaya karar verir (s.26). “*Bir tekstil fabrikasının çevresinde kurulmuş işçi mahallesi*”nde (s.27) “bakkal-kafe” işletmeye başlar.

⁴ Annie Ernaux (2022). *Babamın Yeri*. Çev. Siren İdemen. İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Adres Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Ailece, “yoksulluğa ve zahmete katlanarak, ufak tefek, sefalet sınırının biraz üstünde yerlerini” (s.29) alırlar. Standart Oil rafinerisinde ustabaşı olan baba “işçi değil de esnaf gibi görünmek” (s.30) çabasıyla Annie’den önce doğmuş yedi yaşındaki kız çocuklarını difteri yüzünden kaybederler (s.31). 1939’da Annie dünyaya gelir (s.32). Yazar, bu yüzden “bize savaş çocukları derlerdi” (s.32) diye belirtir. “Kurtuluş”tan sonra belediyede işçi olarak çalışan, daha sonra “merkezden uzak bir mahallede bir kafe-bakkal-oduncu-kömürcü dükkânı” (s.34) açan babasının işçilik yaşamı sona erer (s.34). “Dört duvarın ve arazinin sahibi olmak için borçlanma” (...) “daha önce aileden kimsenin mülk sahibi olmadığı” (s. 38) düşünüldüğünde ailenin attığı cesur adım olarak görülebilir.

İnsanların olduğundan daha iyi olma isteği ve çabası insana özgü bir davranış olduğuna göre, ebeveynleri gibi Annie de bu düşünce edimiyle hareket eder ancak geriye dönüp baktığında ise bir şeylerin tam da yolunda olmadığı, eksik olduğu, tamamlanmamışlık duygusuyla baş başa kalır. Ailesinin ona aşladığı değerler ile içine girdiği uygar dünyanın değerlerinin çatışması söz konusu olduğu içindir ki yazar bu yazma uğraşı içine girmiştir. Akıl ile vicdan arasındaki bu çatışmayla birlikte yaşanan sıkıntı, iç sesini susturamamanın bir sonucudur. İki değer arasında bocalama, bazen bu duyguları bastırma, bazen bunlardan kaçma, bazen de görmezden gelmenin açığa çıkardığı ruhsal gerilimi boşaltma gayreti içine girer. Jung’a göre, psikolojik savunma mekanizmalarından biri olan bastırma bilinçli bir içeriği bilinçdışına atan mekanizmadır (Jung 200:94). Annie üst sınıfa tırmanırken geride bıraktığı kendi sınıfına sırt çevirmenin baskılanmış sıkıntılarını yaşar.

3. Annie’nin Babasıyla İlişkileri

Annie babasının fiziksel, ruhsal, kültürel, davranışsal, ahlaki özelliklerini tasvir eder. Babasını “uzun boylu, esmer, mavi gözlüydü, dimdik dururdu, kendine biraz fazla inanıyordu” (s.25) sözleriyle anlatır. Cenazede başpapaz, “dürüstlük ve çalışmayla geçmiş bir ömür” ve “asla kimsenin hakkına girmemiş bir adam” (s.16) olarak betimler. Hem fiziksel hem de ahlaki özellikler dikkate değer önemli özelliklerdir. “Faydah bir toplumsal işleve sahip olma vicdanı” (s.35) ile hareket eden baba bu yüzden “hakkımızda ne düşünürlersiz? (komşular, müşteriler, elâlem)” (s.39) kaygısını takıntı halinde duyumsar/duyumsatır. “Kafede, yani aile arasında konuşkan olmasına rağmen iyi konuşanların yanında suskun” (s.41) olması da bu özelliğin göstergesidir. Annie, “babamın neşeli bir mizacı vardı, oyuncuydu, her zaman hikâyeler anlatmaya, insanları güldürüp eğlendirmeye hazırdı” (s.22), “radyodan şarkı türkü programlarını ve yarışmaları dinlerdi” (s.42) derken babası hakkında iyi bir profil çizer. Tüm bu özellikler yeterince övülmeye değer olduğu halde rahatsız olduklarını daha fazla abartma eğilimindedir. “Önemli olduklarını düşündüğü kişiler karşısında çekingen bir tutuluğa bürünmesi, tek bir soru sormaması” (s.39), “hayatında bir müzeye adım atmamışlığı” (s.42), “başkaları ne der sonra endişesi” (s.43) ile davranışı, babasından uzaklaştıran davranışlardır. Annesinin, “taşra adamı o, ne bekliyorsun ki?” (s.43) sözleri bile işe yaramaz. Tüm bunlar Annie’nin babasından beklentisinin ne kadar yüksek olduğunu gözler önüne serer. “Onca kibar, nazik insanın bizimle hâlâ artık bir şeyi olduğuna inanmanın mutluluğunu” (...), “ufak bir aşâğılık duygusu” (s.41) olarak görmesinin incitici duyarlılığı ve bunun için bir üst sınıfa geçme çaba ve gayreti, babayla kızın özdeşleştiği duygu durumuna işaret eder. ““Psychogénétique”den etkilenen Annie Ernaux aşâğılık duygusunun bireye aileden miras kaldığı bakış açısını benimser” (Akten 2023:49).

Aileden miras aldıklarının yanı sıra iç dünyası ile dış dünya arasındaki çelişkiler yüzünden, yazar, “yarı esnaf yarı işçi, her iki kişinin de kenarında, dolayısıyla yalnızlığa ve tedirginliğe mahkûm” (s.29) ağır hükmüyle, hor gören tavrıyla, babasını mahkûm eder. Çiftçilikten işçiliğe, işçilikten esnaflığa uzanan bir mücadelenin değerini takdir edememenin ve aslında bu azimle hareket ederek ailesinin kendisine örnek olmasının ayırda olmaması daha sonra düşündüğünde vicdan azabı hissettirecek suçluluk kanalına ister istemez sokacaktır ve sokmuştur.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

Babasının ölümünden sonra, amcasının Annie'ye “*babamın seni bisikletiyle okula götürdüğü zamanları hatırlıyor musun?*” (s.17) diye sormasıyla birlikte, yazar babasıyla yaşadığı güzel anların bir bir canlandığına tanıklık eder. Öldüğünde babasının cüzdanında, öğretmen okulunu kazananların listesinde ikinci sırada kendisinin isminin olduğu gazete kupürünü saklamış (s.17) olması Annie ile gurur duyduğunun göstergesidir. Çocukluğunda babasının şarkı söyleyip ıslık çalarak onu omuzunda taşınması (s.33), Kurtuluş'tan sonra “La Marseillaise”i ezberletmesi (s.33), sirke, matrak filmlere, havai fişek gösterilerine götürmeye meraklı olması (s.42) babasıyla geçirdiği güzel anı kırıntıları olarak hafızasında canlanır. Bunların hiçbir önemi yokmuş gibi Annie bakışlarını olumsuzya yöneltir. Babasının dediği “*bu çocuk hiçbir şeyin kıymetini bilmiyor!*” (s.38) cümlesi beyinde yankılanır. Babasının kendini kibarca azarlamayı bilmemesinden (s.46) dert yanar. Okuldaki piyeslere, törenlere, özel günlere gelmeyi reddetmesinden (s.47), öğrenci argosuna tahammül edememesinden (s.51) şikâyet eder. Morgan'a göre ergenlik dönemine kadar çocukların tutumları ebeveynleri tarafından şekillendirilir. Ergenlikle birlikte ana-babaların tutumlar üzerindeki etkisi azalır (Morgan 1989:374-375).

Ebeveynlerin ergen üzerinde etkisi azalmaya başlayınca da çatışmalar kaçınılmaz olur. Babasının, “*kitaplar, müzik sana göre. Benim yaşamak için onlara ihtiyacım yok*” (s.52) diyerek kızı ile kendi arasına mesafe koyması, ona göre “*çalışmak, sadece ellerle çalışmaktır*” (s.51) anlamına geldiği içindir. Bu da köylü ve işçi sınıfını burjuva sınıftan ayıran en önemli özellik olarak baba-kız arasında çatışma kaynağı yaratmaktadır. Her iki taraf da uzlaşmadan yana değildir ve çatışmadan yara almamak adına kendi yaşam süreçlerinde varlık geliştirirler. “*Kendisini dükkândan uzaklaştırarak meşguliyetler uydururdu (...) sürekli bir yıkma ve yeniden inşa etme arzusu*” (s.43) bunun göstergesidir. Her ikisi de sıkıntılardan kaçarak kendilerince çözüm üretmeye çalışırlar. Oysa sıkıntıların sorunlara dönüşmemesi için, bir anlamda sıkıntıları yok sayarak içten içe sıkıntı yaşarlar. Kaçınma davranışı psikolojik savunma mekanizmalarından biridir. Bu mekanizmalar, çatışma yaşandığı, ihtiyaçların karşılanmadığı durumlarla baş edebilmek için bilinçsizce başvuru mekanizmalarıdır (Köknel 1985:138-153).

Baba-kız ilişkisinde, beklentilerin karşılanmaması karşılıklı olarak öfke-gerginlik-suçluluk yaratır. Her iki tarafın da birbirinden beklentisi olduğu için birbirlerini olduğu gibi kabul edememenin sancısını yaşarlar. Birbirlerini gerçek anlamda dinlemedikleri, anlamaya çalışmadıkları için iletişim kuramamanın çatışmalı zemini gerilim yaratır. Sonuçta birbirlerinden doğal olarak uzaklaşırlar. Bu, beraberinde anlaşılmanın getirdiği kötü hissetme psikolojisini yarattığı için her biri kendini mutlu eden alana yönelir. “*Nesnel gerçeği kabullenme cesaretinden yoksun olan bu kişiler, sürekli olarak öznel ya da gücül evrenler arasında bocalayıp dururlar*” (Er 1995:268).

Ernaux ailesinin gerçeklerinden biri de, dedesiyle babaanesi gibi annesi ve babasının da taşra ağzıyla konuşuyor (s.40) olmalarıdır. Bu da Annie'nin canını sıkar. “*Siz durmadan böyle kötü konuşursanız, tabii sınıfta beni bozarlar!*” (s.42) diyerek dert yanması, ağlamaya başlaması (s.42), “*dile dair her şey belleğimde kırgınlık, hınç, acı veren atışmalarla iç içe*” (s.42) şeklinde dile getirmesi ve bunun “*para meselesinden çok da fazla*” (s.42) acıtıcı olduğunu söylemesi, Annie'nin toplum içinde konuşurken yaşadığı güçlüğü, her şeyin üzerinde bir güçlük olduğunun itirafıdır. Daniel Lagache'ın belirttiği gibi, yaşananların izleri kalır, ileriki dönemlerde kendilerini uyumsuzluk, başarısızlık türünden sıkıntılarla tekrar ederler, özsaygıda açılan yaralarla sonuçlanırlar (Lagache 1999:29). Bunu aşmak da bireysel bir çaba isteyen uzun bir uğraş gerektirir.

Sınıf atlama isteği, bunu yerine getirme gayreti, bunu yaparken ailesinden uzaklaşmanın yarattığı gerilim, yabancılaşma, kaçma, kurtulma isteği ama tam anlamıyla vicdanını rahatlatamamanın gelgitli duygu durumuyla yaşanan sıkıntı ve “*bir kadın olarak sıkıştırıldığı koşullar içinde kendini kanıtlayabileceği tek alan*” (Sever 2022:250) olan yazma edimiyle Annie Ernaux'nun bundan kurtulma çabası bir çeşit rehabilitasyon arayışına dönüşür. Bütünleşik düzlemde yazar yüreğinin götürdüğü yere

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

giderek hem geçmiş travmalarının yaralarını sarar hem de bir kesimin görmezden geldiğini görünür kılarak değer payesini babasına, dolayısıyla da babası üzerinden kendi sınıfına geri iade eder. Burjuva tarafından hor görülen köylü ya da işçi olma kavramları sınıf ayrımı konusunda yeniden düşünmeye davet eder. Sever'in dikkat çektiği üzere “*ailenin ve kendisinin, toplumsal açıdan daha aşağı görülen katmanlardan geçerek bugüne varışını yazmak, kendi entelektüel ve burjuva çevresi içinde ciddi bir akıntıya karşı duruş hareketi olarak görülmelidir*” (Sever 2022:255).

Yazar, toplumsal belleğin arka planını genel hatlarıyla verirken bireysel belleğinden yansıyanlardan, babasıyla ilişkisinden ve babasının hayat mücadelesinden bahseder. Yapıtta, bir taraftan babasının geleneksel değer yargılarını sürdürüşü bir taraftan da bir üst sınıfa atlama çabası gözler önüne serilir. Birçok açıdan ele alınmasına imkân veren eser, yazarın hem kendi kendisiyle hem geçmişleriyle hem de babasıyla hesaplaşması çevreninde kırgınlıkları, kavga ve barışmaları, çatışma ve uzlaşmaları, sevinç ve üzüntüleri içinde barındıran yaşam dinamikleriyle sunulurken kelimenin her anlamında eserin adının da gösterdiği gibi “yer” başrodedir; yer arayışı, yer tutma, yer bulma, yer edinme, yer belirleme, türünden değişkenleri içinde barındıran kendine, babasına, sınıfına yerinin değerini hatırlatmak amaçlanır. Geçmiş dönem Aristokrasisindeki ast-üst ilişkisi yıkılmış olsa da benzer türden ayrımcılık, zengin burjuva sınıfının üstün bakan, köylü ve işçileri aşağılayan, emeği hor gören erkeklerin, kamu kurum ve kuruluşlarının, özellikle de yazılı ve görsel medyanın altını çizerek pekiştirdiği bu ikinci sınıf vatandaş anlayışı insandaki adalet duygusunu zedelediği için dikkate değerdir.

3.1. Annie'nin Duyumsayıları

Freud gibi, psikolojik sıkıntıların kaynağını ebeveyn tutumunda gören Jung'a göre, anormal durum libidonun yani yaşamsal enerjinin gelişiminin çocukluk aşamasında takılmasından meydana gelir. Sıkıntılı durum, “*kendini öznel arzulara bencilce bir şekilde aşırı önem vermekle taşkınlık ölçüsündeki fantezi faaliyetler(le)*” (Jung 2020:131) gösterir. Fantezi, çocuksu duygusal beklentilere, umutlara, önyargılara verilen addır. Fanteziler bilinçdışı olduğu için birey bunların farkında değildir (Jung 2020:135-136). Sorun bunların gerçekliğe hatalı bir şekilde uygulanmasından kaynaklanır. “*Libido fiili koşullara en iyi şekilde uyarlanmak üzere kullanılmak yerine, fantastik uygulamalara takılı verir*” (Jung 2020:131). Gelişimdeki bu gecikmenin sonucunda “ebeveyn kompleksi” adı verilen bir durum ortaya çıkar (Jung 2020:131). Libido (yaşam enerjisi) içe dönükse geçmişe ait anılar kendine ait olmayan bir güç kazanır. Birey o zaman geçmişin dünyasında yaşar, önceki güçlerle savaşıyor. Çoktan önemini yitirmiş şeyler için kaygılanır ya da kaygı duymaya zorlanır. Geçmişin hayalleriyle sevinir ve üzülür. Bu da birey tarafından sevgi ya da nefretin biçimsizleştirilmiş ve dünya gerçekliğine çok az benzeyen tasvirleri olarak imgelenir (Jung 2020:131-132).

Psikolojik çıkmaza sürüklenen anlatıcı-yazarın iç dünyasından yola çıkıldığında, içsel çalkantıların oldukça yoğun yaşandığı görülür. Annie, babasını, hayatını ve onunla arasına ergenlik çağında giren mesafeyi, “*bir sınıf mesafesi ama adı olmayan, kendine özgü mesafe*” (s.18) olan bu uzaklaşmayı “*ayrı düşmüş aşk gibi*” (s.18) görür. Çocukken mutlu olan ama ergenlikle birlikte içinde bulunduğu sınıfın sefaleti, gittiği burjuva okulunda aksanlı konuştuğu için arkadaşlarının onu bozması için acıtan durum olarak hatırlanır. “*Geçmişin izlerini bir türlü atamayan kuşak*”tan (Akten 2023:55) olan yazar acı çeker.

Jung'a göre, psikolojik sıkıntıların kökeni aile tarihinde yatmaktadır (Jung 2020:136). Karakterin bunalımını göstermesi bakımından, “*masada durup dururken kavga patlak veriyordu. Hep haklı olduğuma inanıyordum, çünkü o tartışmayı bilmiyordu*” (s.52) söylemi içinde hem küçümsemeyi hem de önemsenmek istemeyi barındırmaktadır. İletişim düzleminde, kavga etmek ayrı, tartışmak ayrıdır. Kavga da öfke ve şiddet vardır. Kişilikleri hedef alma ve kişileştirme söz konusudur. Oysa tartışmada

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

benlikler değil düşünceler tartışılır. Annie'nin tek istediği ailesini eski tutumlarından yani taşralı alışkanlıklarından vazgeçirmektir, ama istekleri karşılanmadığı için öfke duyar.

Çelişkileriyle, tereddütleriyle yol alan yazar, “*zaman zaman mutsuz olduğumu düşünüyordu sanki*” (s.51) diyerek az yoğunluklu olumsuz bir duygudan çok yoğunluklu bir duyumsayıya kapılır. “*Belki de başka bir kızının olmasını tercih ederdi*” (s.52) söylemi istenmeyen bir çocuk olduğunu düşünmenin hissiyatıdır. Sorunlu olan bu bakış açısı, insana kendini kötü hissettirir, endişeye sevk eder, karamsarlığa hapseder, çözümsüz ve çaresiz duyumsatır. Yazarın bu sezgisi onun açmazlarından biridir.

Yeni neslin isteklerine cevap veremeyen bir baba söz konusudur. “*Artık benim için yapabileceği hiçbir şey kalmadığını düşünüyordum*” (s.53) düşüncesi yazarı yeni bir arayışa yöneltir. Ancak başka bir dünyanın kapılarını aralamak, o dünyanın içinde olmak, bildiği bu dünyadan yavaş yavaş alıştığı, tam da bilmediği yeni bir dünyaya geçmek cesaret gerektirir. Annie, çocukluktan çıktıktan sonra, eğitim hayatıyla birlikte tüm geçmişle bağını koparır: “*Kendi dünyama özgü tavırları, fikirleri ve zevkleri geride bırakmıştım*” (s.59). Bir dünyadan başka bir dünyaya geçebilmek için bazı şeyleri geride bırakmayı göze almak gerekir. Hayat çoğu zaman seçim yapmayı ve birinde karar almayı gerektirir. Hem o hem bu denildiğinde, arada kaldığı için travmaya neden olur. Jung açısından, travmalar bilinçdışında yıllarca kalan çatışmalardan doğar, aşırı kaygı anlarının kalıcı iz bırakması sonucu oluşurlar (Jung 2021:23). Yazarda da benzer türden travmalar görülmektedir.

Kendisini ailesinden soyutlayan, babasını olduğu gibi kabul etmeyen yazarın, “*tavırlarını değiştirmeyi istememinse tamamen meşru olduğuna emindim*” (s.52) söylemi gecikmiş, sonradan farkına varılmış bir itiraftır. Ergenlik döneminde insan dünyayı değiştirebileceğine, kendinin her şeyi bildiğine inanır. Ama olgunlaştıkça işlerin böyle gitmediğini anlar. Annie'nin durumu da budur. Beklentilerin iki taraf için de karşılık bulmaması önce öfke sonra çatışma yaratır. Bu çatışma ilgiyi başka yöne çevirmek ya da bastırmakla yatıştırılır. Annie de başka meşguliyetler bulmuş ama bastırıldığı duygu orada kalmış ve sonradan daha negatif bir şekilde gün yüzüne çıkmıştır. Jung'a göre, bastırılan öğeler başka bir yerde, fazla duyarlı olunan bir durumda, beklenmedik bir engel olarak ortaya çıkar (Jung 2021:38-39). “*Belki de birbirimize söyleyecek bir şeyimiz kalmadığı için yazıyordum*” (s.53) bir tür çare arayışıdır. Yazarın baskıladığı duyguları açığa çıkarmak ruhsal sağlık için faydalıdır. Bilinçaltındaki kaygıları, arzuları ya da geçmişte yaşananları bilinç üstüne çıkarıp inceleyen bir doktrin olan psikanalize göre, Annie “katarsis”i yani duygu boşaltımını yazarak yapar.

“*Dünyanın, ötekini sadece bir dekor olarak gören bu yarısına süzülmişim*” (s.66) diyen, özendiği dünyayı görme imkânı yakalamış biri olarak iki tarafın da artı ve eksilerini değerlendirme olanağına sahip Annie'nin gerçek anlamda şanslı olduğu söylenebilir. Bu romanı yazabilmişse yaşam tecrübeleriyle hareket ettiği içindir. İçinden çıktığı sınıfa da, içinde yer aldığı sınıfa da borcunu ödeme, bir anlamda teşekkür etme eyleminin sonucudur. Çıkan yolculukta amaç ne olursa olsun değerlere saygı önemlidir. “*Babamın faydalı bir toplumsal işleve sahip olma vicdanı*” (s.35) derken bu özelliğin hor görülmesi gerçekten dikkate alınması, üzerinde düşünülmesi ve tartışılması gereken önemli bir özelliktir. İnsan değerleri olmadan yaşayamaz. Hayatı anlamlı kılan değerlerdir. Yazar geldiği dünyanın değerlerine yavaş yavaş yabancılaşır:

“Ders çalışıyor, plak dinliyor, kitap okuyordum, hep kendi odamda. Sadece sofraya oturmak için aşağı iniyordum. Yemekleri konuşmadan yedik. Evde hiç gülmezdim. “Alaycı” davranırdım. İlgimi çeken her şeyin bana yabancı olduğu zamanlar. Yavaş yavaş küçük burjuva dünyasına doğru göçüyorum (...). O güne kadar hoşlandığım her şey *köylü* geliyor. (...) İçinde yaşadığım çevrenin fikirleri bile bana gülünç geliyor” (s.50).

Babasının kendi değerlerine körü körüne tutunması, değişime ayak direktmesi, bildiklerini sürdürmedeki katı tutumu, kendi ilkeleriyle davranması Annie'yi üzen tutumlar olarak kendini göstermektedir.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

"Eskiden olduğu gibi ağlayasım geliyor, "Demek ki asla değişmeyecek!" (s.62) söylemi Annie'nin çaresizliğinin işaretidir. Oysa en yakınından en uzağına insanları değiştirme çabası boş bir çabadır. İnsan kendisi isterse ancak kendini değiştirebilir. Kendini değiştirerek, başkalarına örnek olarak başkalarının değişmesine kanallar açabilir. Değişim ve dönüşüm karşılıklı etkileşimle olur. Bu etkileşimde esneklik yoksa her iki taraf için hem içsel hem dışsal çatışmalara zemin hazırlanır. Baba ve kız arasındaki bu çatışma babanın "ben bilirim, benim dediğim doğru" tavrı ile kızın asi, reddeden, şımarık, alaycı tavırları karşılıklı olarak direnç ve gerilim oluşturmaktadır. Bir kez bu direnç oluşunca, aşılabilecek en küçük engeller bile aşılamaz hale gelir. Freud'un psikanaliz kuramına göre, sürtüşme ve çatışma dışsallaştırılmadığı zaman içte, derinlerde bir yerde varlığını sürdürür. Unutulmak yerine bilinçaltında saklı kalır ve açığa çıkacağı zamanı bekler (Freud 2020:63). Bu açığa çıkış insanın en kırılğan anında yüzeye yani bilince çıkar. Annie'nin "ağlayasım geliyor" (s.62) demesinin nedeni de budur. Kin, nefret gibi ağır duygular olmasa bile, itilmişlik, anlaşılammamak, önemsenmemek içten içe öfke ve hınç yaşatır. Öfkeyle/hınçla hareket eden insan ise nefsinin kölesi haline gelir. Ana-baba-ataya saygı gereği susan yürek, bu öfkeyi akıtacak kanal arar. Sanat bu anlamda en elverişli alandır. Annie'nin yaptığı da yazarak şifa bulmaktır. Öfkeden kurtulmak benlikle bir uzlaşma kurmak demektir. Uzlaşma ise iki benliğin uyumuyla sağlanır. George Herbert Mead'a göre "Sosyal ben" ve "ferdi ben" düşünme sürecinde yer alırlar ve düşünme eyleminin özelliği olan uzlaşmayı ifade ederler. "Sosyal ben" diye bir şey olmasaydı "ferdi ben" de olmazdı, "ferdi ben" formunda bir tepki olmasaydı "sosyal ben" de olmazdı. Bu ikisi birden kişiliği oluştururlar" (Mead 2017:202-203). Annie de "sosyal ben" ile "ferdi ben" arasında ya da bileşiminde kendi benliğini oluşturma çabasıdadır.

Uzlaşsımsızlık yaratan psikolojik etki, bireyin daha çok aile ortamı koşullarına uyum sağlamakta güçlük çekmesinden kaynaklanır (Jung 2020:133). Kişinin eskiyle hesaplaşması kendisiyle hesaplaşmasıdır. Kendi benliğini yaratma çabasıdır. Doğru yolda ilerlemek için insanın kendi kendine koyduğu engellerin farkına varması ve bunlardan kendini kurtarması gerekir. "Benlik, (...) toplumsal akıntıdaki bir girdaptır, yani bu akıntının bir parçasıdır. Birey sürekli olarak, kendini ait olduğu ortama göre ayarlar ve ona göre tepki verir" (Mead 2017:203). Hayatın, toplumun, kendi gerçeğinin farkına vararak yol alan birey her şeyi gözden geçirerek, yeniden yapılandırarak, yine hep yeniden kendini yaratarak var olabilir. Değişmek emek istediği gibi değiştirmek de emek ister. Çünkü "birey, diğerlerinin tavrını aldığı ve üstlendiği için bir benlik olarak kendisini gerçekleştirebilir" (Mead 2017:213).

Kendini gerçekleştirmeye çalışan Annie, stajyer öğretmen olarak Rouen'daki öğretmen okuluna girer (s.56), daha sonra edebiyat lisansına başlar (s.57). Ailesinden uzaklaşan, onlarla mektuplaşan, arada bir ziyarete giden yazar "kendi hayatımı yaşıyordum" (s.56) ifadesiyle bir yandan özgür bir yandan da mutlu olmak isteğini vurgular. Çünkü "içinde uyulması gereken kurallarıyla, sözünden çıkılmaması gereken ya da en azından buyruk ve yasaklarına katlanılması gereken anne-babayla, bir takım geleneksel normların, ahlaksal yasaların, dinsel ilkelerin temsilcisi, uygulayıcısı olan aile kurumuyla ev çoğu gençler için gerçekten de bir hapishanedir" (Kadioğlu 2021:298-299).

Ailesinin koyduğu kurallar ile yeni dünyasında kendi oluşturduğu kurallar arasında sıkışan Annie mektup yazarken, "üsluba şöyle ya da böyle özen göstermemi onlarla arama mesafe koyma arayışı olarak görecektirdi" (s.57) kaygısıyla hareket eder. Evine davet ettiği arkadaşlarını, ailesine tepeden bakmayacak kişilerden seçmesi (s.58) içinde bulunduğu açmazı gösterir. Mead'ın altını çizdiği gibi "sosyal ben", kendi davranışlarımızı belirlememizi sağlayan diğerlerine ait düzenli tavırları temsil eder ve "ferdi ben"i şekillendirir. "Ferdî ben" in eylemlerinde özgünlük ve farklılık bulunur; fakat benliğin yapısı, formu gelenekseldir" (Mead 2017:228). Annie bir taraftan aile hassasiyetine önem gösteren tavrıyla geleneksel bir taraftan da özgün olma isteğiyle modern kalırken iki zıt anlayış arasında kalmannın çelişkisini yaşar.

Adres	Address
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124	phone: +90 505 7958124

Ruh durumunda çalkantılar yaşayan Annie, bir durumdan başka bir duygu durumuna geçer. “*Hep başaramayacağım korkusu ya da kim bilir, BELKİ DE ARZUSU*” (s.51) cümlesi, içinde birçok paradoksu barındırmaktadır. Nazım Hikmet Ran'ın “babamdan ileri oğlumdan geri” sözü baz alınırsa doğanın kanunun böyle işlediği görülür. Anne ve babalar çocuklarının kendilerinden daha iyi şartlarda yaşadıklarını görmekten mutluluk duyarlar. Onların bütün yapıp ettikleri evlerini geçindirebilmek, kendilerine ve çocuklarına iyi bir gelecek hazırlamaktır. Büyük harflerle yazılan “belki de arzusu” (s.51) üzerinde düşünmek, bunu babasının da kızının da bilinçaltında birbirlerinden ayrılmak istememelerinin alt metni gibi okumak gerekir. Bu da kendi içinde ayrı bir çatışmadır.

Psikanaliz çatışma ve güdüleri, davranış sorunlarını ele aldığına göre, toplumsal baskı altında olan baba ile, baba baskısı altında kalan Annie'nin durumunun psikolojik, paradoksal bir açmazda olduğu söylenebilir. “*Belki de en büyük gururu, hatta varoluşunun sebebi: Onu hor gören dünyaya ait olmam*” (s.70) cümlesi birçok çevreni içinde barındırır. Her iki taraf açısından çırpınmalarla geçen hayat mücadelesinin hiç de boşuna olmadığının göstergeleridir.

İmkânsızlıklar, engellenmeler olumsuz sonuçlar doğurur. “*Kol kırılır yen içinde kahr*” (s.62) cümlesi babasının değer sistemine ait olsa da o sistemin içinde yaşayan yazarın, o sistemden etkilenen biri olarak ailesinde yaşananlar konusunda çok da net açıklamalarda bulunmadığı görülür. Onu ailesinden uzaklaştıran sadece sınıfı değil, maruz kaldığı fiziksel ve ruhsal şiddettir. Bunun izlerini yazarın *Boş Dolaplar* adlı esrinde, annesini anlattığı *Bir Kadın* romanında (Ernaux 2023:34-35), *Utancı* yapıtında (Ernaux 1997:13) izlemek mümkündür. Bu durum belki de her şeye yabancılaşmanın sanrısı da olabilir. Jacques Lacan, yabancılaşmanın insanı köleliğe sevk ettiğini söyler (Lacan 2013:225). Bir kişi kendine, olaylara, başkalarına yabancılaşırsa değerler de önemlerini yitirirler. Değerler önemlerini yitirirlerse hayatın anlamı kaybolur. Yaşam amacını kaybedenler, içinde buldukları anı yaşayamazlar, eskiye nokta koymakta güçlük çekerler.

Eskiye nokta koyamama konusunda, ebeveynlerin çocuklar üzerinde etkisi oldukça fazladır. Ebeveyn ve çocuk arasındaki uyumsuzluklar nevrotik sıkıntılar yaratır (Jung 2020:132-133). En hafif psikolojik hastalık olan “*nevroz, kendiliğin bölünmesidir*” (Jung 2021:32). Bu bölünmenin nedeni ise bilinçdışının isteği karşısında bilinçli zihnin kendi ahlaki idealine tutunmak istemesi yatar (Jung 2021:32).

“Yazarken aşağı sayılan bir yaşam biçimine itibarını iade etmek ile ona eşlik eden yabancılaşmanın reddi arasındaki ince yol. (...) (“evimizin pek de iyi olmadığının” bilinci), hem mutluluk hem de yabancılaşma demek istiyorum. Bu çelişkinin bir kıyısından öteki kıyısına savrulma hissi daha çok” (s.36).

Bu cümleler yazarın duygu durumunun gelgitli, paradoksal halini yansıtan cümlelerdir. Duygularını tam anlamıyla ifade etmekte zorlanan Annie, ailesinin maddi yetersizliğini bir taraftan gözünde büyütürken bir taraftan da nereden nereye gelindiğinin çabasına olan saygının yüreğini sızlatan vicdan muhasebesi arasında sıkışmanın çok çevrenli açmazını yaşar. Ailesiyle de, bulunduğu yerde de yeterince mutlu olmadığının itirafını sergiler. Çünkü “*geçmiş deneyimin izleri sürekli olarak, algıladığımız dünya üzerinde etkisini gösterir*” (Mead 2017:144). Bu, bunca zaman sonra geçmişini, babasıyla olan ilişkisini bir daha gözden geçirmesine neden olan etmendir. “Ben hayatımın hangi döneminde daha mutluydum?” sorusuna yanıt arama çabasıdır. İnsan neyi elde ederse etsin, neyi başarsa başarsın günün sonunda hissettiği şey “bunca çabaya değer miydi?” sorusuna uygun cevabı bulmaktır. “Bir ömür geçiyor, neyi başardım, hayallerimi gerçekleştirdiğim halde gerçek anlamda mutlu oldum mu?” sorusu hep baki kalacaktır, çünkü her insanın içinde ne yaparsa yapsın dolduramayacağı bir boşluk mevcuttur. Geçtan'a göre insanın varoluşunda bu boşluk eksiklik duygusu yaratır. Bireyin eksi durumundan artı durumuna geçme çabası bitmeyen bir çabadır. Bu çaba insanı güdüleyerek, iyi ya da kötü yönde eyleme

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

geçirir (Geçtan 1994:75). Çünkü hayata tutunmanın yakıtı olan yaşam enerjisi (libido) bu çabayla sağlanır. Libido psişik enerjidir (Jung 2019b:424).

Yaşam enerjisi içinde, “*bir anda hayretle: “Tam burjuva olmuşum” ve “Artık çok geç”*” (s.18) diyen Annie kendi kültürüne, sınıfına tamamen yabancı biri haline gelmiştir. Tepeden bakan tavrı kocasının tavrı ile benzerdir. Anılarının ortasında “tikinti duygusu” (s.18) da bunun kanıtı gibidir. Romanın başka yerinde “*yine de mutluyduk işte*” (s.23) itirafı da gözden kaçırılmaması gereken bir unsurdur. Acaba sonra mutlu olabilmiş midir? Kendi sınıfının dışında, burjuva sınıfına tam anlamıyla uyum sağlayabilmiş midir? Hangi sıkıntıların içinden geçmek zorunda kalmıştır? türünden bir dizi soru akla gelir. Bunların cevabını yazarın diğer eserlerinde bulmak mümkündür. *Utunç* adlı romanı travmalarının bir itirafı gibidir (Ernaux 1997:13).

Bu cevaplardan biri romanda açık olarak yerini bulur: “*Kocam akşam geldi, bronzaşmış, kendine ait olmayan bir yas yüzünden tedirgin. Burada her zamankinden de yersiz görünüyordun*” (s.16) cümlesinde hem bireysel hem sınıfsal mesafe söz konusudur. İki sınıf, iki kültür birbirinden farklı olsa da ölüm gerçeği tek olduğuna göre kocasının karısıyla özdeşim kuramaması yabancılaşmanın göstergesidir. Alt tabaka saydığı karısının kültürüne bu yabancılaşma karı-koca arasındaki paylaşımsızlığı açığa çıkarır.

Karakterin iç dünyasını yansıtan, “*içinde yaşadığım dünyanın isteklerine uydum, zevksizlik olarak görülen daha aşağı bir dünyanın anılarını gömdüm*” (s.47) yargısında Annie'nin unuttuğu kendisini kendisi yapan, benlik bilincini ona veren “gömdüm” dediği anıdır. Onu bugünkü hale getiren o anıdır. Kimliğini geçmişin anılarından hareketle oluşturup şekillendirerek, değiştirerek, dönüştürerek yeni bir “ben” yaratmıştır. “*Gérard Genette'in “üstmetinsellik bağlamında bir dönüştürme öykünme süreci” olarak yorumladığı palimpsest, Ernaux'nun yapıtlarında parçalanmış benliği bütünleştirme anlamını taşır*” (Akten 2023:49). Bu anlamda, eski anılarına çok şey borçludur, çünkü bilinçdışı unutmaz, sadece en altlarda gömülü tutar. Jung'a göre anılar hep mevcuttur ve zaman zaman istemsiz olarak bilinç yüzeyine çıkarlar çünkü bilinçdışını yönetemeyiz. Düşünmeden yapılan her şey bilinçdışının etkisiyle yapılan şeylerdir (Jung 2019b:393). Yazarın da çoğunlukla bilinçdışının güdümünde kaldığı görülür.

Çocukluğu için, “*ihtiyacımız olan her şeye sahiptik, yani karnımız tok sırtımız pekti*” (s.37) diyen yazarın kendisidir. O halde yeterli olmayan, yetmeyen nedir? İnsan daha iyisini elde etmeye programlanmıştır. Ama iyiye ulaşmak için önemli olan eski olduğu düşünülen değerleri bir çırpıda yok saymamak, gözden geçirmek, iyi olanları korumak, sürdürmek, daha sonra elde edilenler/edilecekler içinde eriterek eylemsel ve söylemsel olarak kullanmak, daha da önemlisi onları içselleştirmektir. Annie'nin yapmaya çalıştığı da budur. “*Bu insanlar her şeye karşın mutlu” dedirten bütün her şey*” (s.45) bir itiraftır. Annie, anne ve babasını, bütün kabahatlerine, hoyratlıklarına, yol yordam bilmeyen tavırlarına, sefaletlerine rağmen yine de mutlu olmayı bilen insanlar olarak görür. Ernaux acaba yeni dünyasında mutsuz olduğu, istediği mutluluğu bulamadığı için mi böyle düşünür? Bunu eğik yazı karakteriyle belirtmesi dikkate değerdir. Çünkü hayatta en önemli şeylerden biri mutlu olmaktır. “*Bedbaht değildi ama*”(s.49) derken bedbaht kelimesinin aynı eğik yazı karakteriyle vurgulanması da önemlidir çünkü babasının anlayışında “*bundan daha mutlu olunamayacağı inancı*” (s.49) vardır. Jung'a göre, “*bilinçdışının elindeki malzeme büyük ölçüde çocukluk dönemine ait anılardan oluşmaktadır*” (Jung 2021:35). Çocukluk döneminin anılarında gezinen Annie, geçmişle şimdi arasında sıkışıp kalır.

Evin sefaletinden, boğucu havasından kurtulmak isteyen Annie için, “*dersler iyi bir konuma gelmek ve bir işçiyeye varmamak için zorunlu bir çile(dir)*” (s.51). Sınıf atlama yollarından en önemlilerinden biri

Adres	Address
--------------	----------------

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
--	---

e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124	phone: +90 505 7958124

de eĝitimidir. Eĝitim sayesinde insanlar bir sınıftan bir üst sınıfa geçme imkânını bulurlar. Ticarete atılıp zengin olmak da bu imkânı saĝlar. Bunun için ailesi elinden geleni yapmış, bir üst sınıfa atlamıştır ama eski yaşam tarzlarından ödün vermedikleri için bu Annie'ye yeterli gelmez. O ailesini, ailesi onu anlamakta güçlük çeker. Hep bir çatışma yaşanır. Bu çatışma ergenlikle birlikte gelen nevrotik bir çatışmasıdır. Nevrozların altında çocuksu duygusal davranışların sürdürülmesi yatar (Jung 2020:135).

Duygularının esiri olan Annie babasının serzenişlerinden memnun değildir: “*Ne tasa ne sevinç, tuhaf ve gerçekdışı bir hayat sürmemi kabullendi: Yirmi yaşını geçti, hâlâ okul sırasında. “Öĝretmen olmak için okuyor”*” (s.58). Yazar, eleştiren bir baba karşısında baba baskısı altındadır. Bu da yaşanan kuşak farkından kaynaklanır. “*Bu denli güvenceli, neredeyse damızlık gibi bakıldığım bir yeri özgürlük adına terk etmeme anlam veremedi*” (s.56) cümlesi de bu farkın, birbirini anlayamamanın göstergesidir. Baba-kız arasında yaşanan iki ayrı dünyanın buluşamamasıdır, iki ayrı düşünce sisteminin uyuşamamasıdır. Baba, öĝretim imkânı saĝlasa da kızını bildiği dünyanın içinde eĝitmeye ve tutmaya çalışır. İki taraf da birbirini olduĝu gibi kabullenemedikleri için doĝal olarak baba ve kız arasında çatışma yaşanır. Bu benliklerin çatışmasıdır. Annie'nin ergenlik dönemiyle birlikte yaşanan çatışma ayrıca birbirini anlayamamanın yarattığı eski deĝerlerle yeni deĝerlerin çatışmasıdır. Kendilerine tepeden bakan üst sınıfa atlamanın kararını alan Annie'nin bundan böyle bütün davranış modeli bu yönde biçimlenirken babasının buna istediği gibi ayak uyduramaması sorunsalı bir çeşit iç çelişki yaratır. Cüceloĝluna göre, inanılan ve önem verilen bir fikir ile yapılan davranış arasında bir çelişki ortaya çıktığı zaman kaygı türünden bir gerginlik duyulur (Cüceloĝlu 1993:277).

Yazardaki kaygı, yaşadığı hayal kırıklığından kaynaklanır. Yapılagelenin aynı şekilde sürdürüldüğü gerçeğiyle karşılaşmanın sıkıntısını yaşayan Annie “*uzaktayken, annemle babamı sözlerinden arındırmışım, haşmetli bedenler. Yeniden, kaba saba konuşmalarını, “e”leri yayarak telaffuz edişlerini işitiyorum. Onları yine her zaman oldukları gibi buluyorum (...) kendi kendimden sıyrılmış gibi hissediyorum*” (s.61-62) derken takıntılı olduĝu taşra aĝzıyla konuşma konusunda hiçbir şeyin deĝişmediğinin idrakiyle çocukluk travmalarının hatırlatıcı atmosferine girer. Bouchy'nin altını çizdiği gibi ailesinin yaşam tarzıyla içinde yer almak istediği çevrenin yaşam tarzının birbirine zıt olması (Boucy 2005:30) başka bir açmazı beraberinde getirir. Aĝlama isteği de travmaların depreşmesinden kaynaklanır. Annie'nin en büyük iç çatışması ailesini deĝiştirme isteğinden kaynaklanır. Jung'a göre çocukluktaki ilk izlenimler bütün yaşamı etkiler. En hafif psikolojik sıkıntı olan nevrozun nedeni doğrudan aile çevresinin etkisinden gelir (Jung 2020:134).

Baba baskısı, çevre baskısı ve benlik çatışması yüzünden, “*onların yabancı bakışlardan çekinmeyen dünyalarına giriyordum, bu dünya bana açılmıştı, çünkü kendi dünyama özgü tavırları, fikirleri ve zevkleri geride bırakmıştım*” (s.59) diyen Annie kendi dünyasının kültüründen koparak daha tam anlamıyla henüz yeteri kadar bilmediği bir kültüre kendini açarak mutlu olacağını sanır. Hayatı gittikçe daha çok seven babasına, iki buçuk yaşındaki torunlarını götürdüğünde yaşanan “*huzurlu güzel bir akşam(ı), özgürlüğe kavuşma ânı gibi*” (s.64) betimlerken başka bir ikilemin içinde kalır. Yetişkinlikle birlikte geç de olsa kendi sınıfının insanlarını “*iyi yürekli insanlar*” (s.61) olarak görmenin idrakine varır. Kendi sınıfı, köylü, işçi, kaba saba olsalar da, Annie'nin gözünde temiz kalpli saf insanlardır.

Psikoloji bilimine göre, insan gerçeği çarpıtma kabiliyetine sahiptir. Psikolojik savunma mekanizmalarını kullanarak, bütünlüğünü korumak adına zihnini olay ve durumları farklı yorumlama kapasitesi vardır. Ayrıca insan duygularını abartma eğilimindedir: “*Bu fikir oyunları bende lüksle aynı duyguyu, gerçekdışılık duygusu, aĝlama arzusu uyandırıyor*” (s.70). Bu söz aslında kitabın son sözleri sayılabilir çünkü ondan sonraki paragraf, yazarın yaşadığı bir anın paylaşımıdır. Anlatılan “eğer ben de okumasaydım bu genç kız gibi kasiyer mi olurum” korku ve kaygısının üstesinden gelmişliğin getirdiği zafer duygusuna ihtiyacı olduĝu için kendini haklı çıkarma çabasının anlatımıdır. “Bak benim

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

dediğim oldu” diye içini rahatlatma amacıyla yazılmış ek bir paragraftır. Yazarın duygu dünyası açısından anlamlı bir ilavedir. “Bu fikir oyunları” dediği şeye gelince, yazma serüveni, içinde hafızasının ona oyun oynaması, boşlukları istediği gibi biçimlendirmesi, gerçek ve kurgu arasında bir yerlerde dolanmanın verdiği huzursuzluk, lüks uğruna terk ettiği çevre, gerçekliğini yitirmiş “gerçek dışılık duygusu” veren dünya ve sonucu her durumda memnuniyetsizlik olan bir serüven söz konusudur. İnsan kendinden memnun değilse nereye giderse gitsin, hangi şartlarda olursa olsun, kazanımları ne olursa olsun yine kendisiyle birlikte olduğu için şartlar mükemmel olsa bile onu algılayış şekli değişmediği sürece hüznün baki kalacaktır. Sosyal değişimin ruhsal değişimi de getireceği gibi bir mantık doğru bir mantık olmayacaktır.

Karen Horney’e göre insanların kendi içinde çatışma yaşaması normaldir. Eğer birey ne istediğini biliyor ve çatışmanın üstesinden gelebiliyorsa bu çatışma nevrotik bir çatışma değildir. Ama tam tersine çatışmalar çok karmaşık hale gelmişse, baş etmekte güçlük yaşıyorsa bu durumda kişiyi ruhsal bir sıkıntıya sokar. (Horney 2023:19-26) Çatışmaların boğucu kısılcına sıkışan Annie babasını seven ama babasının dönüşüme, değişime açık olmamasına içten içe kızan, bu durumu içine sindiremeyen, bunun değerini azaltmak için babasını küçümseyen tavrıyla ruhsal gelgitler içinde kendi varlığını borçlu bulunduğu kişiye hissettiklerini anlamlandıramamanın çaresizliğini ve suçluluğunu aynı zamanda yaşayan bir kadındır. Bu duyumsayışların karmaşıklığı içinde, içinde bulunduğu açmazların hem öznesi hem tanığı olur. Gençlik döneminde, eğitim hayatıyla birlikte başka yaşam biçimleriyle tanışmanın heyecanı bir taraftan da bu eğitimi babasına borçlu olduğunun farkında olmadan kendi sorumluluğunu bir başkasına yüklemenin ikilemiyle yol alır. Her insanda bulunan daha iyiye yönelme arzusuyla sınıf atlayarak kendini gerçekleştirme çabasında birine giderken diğerinden vazgeçme ikilemi yaşar. Bu vazgeçiş tam bir vazgeçiş olmasa bile onu mevcudu sorgulama sürecine sokar. Bu süreç kolay bir süreç değildir. Doğa yasasının itme-çekme diyalektiği devreye girer. Gitmek ayrı bir sıkıntı, kalmak ayrı bir derttir. Adım atmaya karar verdiği bu dünya onu bir taraftan kaygılandırırken bir taraftan da ona yeni kapılar açacaktır. Tüm bunları göze aldığı için bunun kazanç ve kayıplarını deneyimlemeye isteklidir. Her bir deneyim yeni olanaklar yanı sıra yeni sorunlar da demektir. Kolaylıkların ve zorlukların bu ikilemi ve birlikteliği getiri götürüleriyle bir sınavdır. Bundan çıkma, bunu aşma ise bir başarı olacaktır. Dolayısıyla yazar hem kendiyi hem babasıyla hem de toplumla çatışma içindedir. Mead’ın söylemiyle, “*bireysel benlik içerisindeki farklı aşamalar arasında da çatışmalar ve uyumsuzluklar olabileceği gibi, farklı bireyler arasında da çatışma uyumsuzluklar olabilir. Her iki bireysel çatışma türü de belli toplumsal durumların yeniden yapılandırılması ve toplumsal ilişki yapısının değiştirilmesiyle yatıştırılır*” (Mead 2017:309). Annie Ernaux’nun yapmaya çalıştığı da budur.

Annie’nin vicdanını sızlattığı için belki de ergenlik döneminde çok da anlayamadığı ya da anlamak istemediği, anne-baba tutumlarını ve içinde bulunduğu şartları beğenmediği, burjuva yaşantısına özendiği ve bu yolda ilerlerken geriye dönüp baktığında, içinden çıktığı sınıfa-toplumla-kültüre haksızlık ettiği, özellikle de en büyük haksızlığı belki de babasına yaptığını düşünerek vicdanını rahatlatma, kafasında dönüp dolaşan sesleri susturma, geçmişiyse barışma, babasından helallik alma adına giriştiği bu yazma yolculuğunda bilinçaltının çekmecelerini karıştırırken bazı hatıraların mutluluk, bazılarının hüznün, bazılarının sıkıntı yaşatması hatta bazılarını hatırlamak bile istememesi duygu yüküyle, yazma eylemi bir anlamda yüklerinden kurtulma eylemine de dönüşür. “*Ana-babamdan utanmış olmak en büyük ayıptır. Beni utandıran da bu ayıptır*” (Savéan 1994:152) derken kastettiği budur. Yazarak bilinçaltını temizleme yolculuğuna çıkan Annie bir taraftan bir çeşit ruhsal sağaltım sürecinden geçerek kendini iyileştirmeye çalışırken, bir taraftan da benzer türden sorunlar yaşayan insanların duygularını anlamlandırmalarına tercümanlık eder, aynı “katarsis”i okura da yaşatır. Freud’un dikkat çektiği gibi “*psikanaliz, sanata da giderilmemiş isteklerin doyurulmasını amaçlayan bir etkinlik gözüyle bakar;*

Adres	Address
-------	---------

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi	RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
e-posta: editor@rumelide.com	e-mail: editor@rumelide.com,
tel: +90 505 7958124	phone: +90 505 7958124

öyle bir etkinlik ki, başta sanatçının kendisini, sonra da dinleyici ve seyircileri kapsamına alır" (Freud 2020:86).

Aşında Annie, dili, dini, uyruğu, ırkı ne olursa olsun insanlığın yaşadığı evrensel bir gerçeği yazı aracılığıyla, kendi özelinden hareketle, içinde bulunduğu toplumu da dönemi de benzer bir izlekle kendi stilinde okurla buluştururken bir taraftan düşünmeye bir taraftan da çözüm üretmeye davet eder. Annie, *Yalın Tutku* romanında "*psikanaliz bir sağaltım yolu olarak kişinin sorunlarının kaynağını bilmesine yarıyor olabilir ama bu kadar, kişinin sadece kendisine faydası var; oysa yazmak yazar için bir sağaltım yolu olsa da yazdıkları herkesin işine yarar*" (Ernaux 2022, s.31) derken benzer durumların her çağda ve her yerde benzer şekilde yaşandığını/yaşanacağını ifade eder. Ebeveyn ve çocukların karşılıklı iletişimde aynı natürden çatışmaların olabileceği, bu çatışmaların yarattığı gerilimler, bu gerilimlerin açığa çıkardığı duygu boşalımları, olumsuz bu duyguların dile getirilmesiyle tarafların sözel ve fiziksel şiddete/zorbalığa yönelmesi ya da tam tersine sorunların dile getirilmeyip içe atılarak baskılanmasıyla oluşan mutsuz bir atmosfer ve buna eşlik eden birbirinden uzaklaşmalar her ailede bütün yönsemeleriyle duyumsanabileceği gerçeğiyle yaşamın zorlu sokaklarında dolaştırılan okur kendi kendisiyle karşı karşıya kalmanın çıkmazında bir çıkış arayacaktır.

Roman boyunca yazarın özimgelinden yansıyan ruhsal izdüşümleri izlenirken, gözlemlenenin bir tür hesaplaşma olduğu görülür. Yazarın kendisiyle, babasıyla, içinden çıktığı taşra-işçi-esnaf aşamalarından geçerek ulaştığı sınıf ile kent soylu burjuva sınıfının sınıf mücadelesi, Fransız toplumu içinde yer alan sınıfların değerlerine gereken önemin verilmemesi, burjuvazi tarafından diğer sınıfların hor gören ataerkil tavrı ve kadını da küçümseyen eril tahakküm bütün edimleriyle alt ve üst planda vurgulanır. *Seneler* adlı romanında "*toplumun bile isteye olmasa da sustuğu şeyler var*" (Ernaux 2021:94) diyen Annie görünmez olanı görünür kılmanın çabası içine girer ve "*yazılacak kitap, bir mücadele aracı rolü üstlenecekti*" (Ernaux 2021:68) diye eklemeye bulunur. Bu anlamda, okur, yazarın bütün yapıtlarında onun bu mücadelesini sürdürdüğüne şahitlik etmektedir.

Sonuç

Freud'un kurduğu, bilinçaltına ulaşmaya çalışan psikanaliz ruhsal rahatsızlıkları incelemeyi ve sağaltmayı amaçlar. Psikanalitik edebiyat yöntemi Freud, Jung, Adler, Lacan, Fromm gibi psikanalistlerin geliştirdiği psikanaliz kuramının verilerinden hareket eder. Psikoloji bilimini yazınbilimle buluşturduğumuz disiplinlerarası bu çalışmada psikanalizin temel kavramlarından yola çıkılarak Annie Ernaux'nun *Babamın Yeri* adlı romanında Sigmund Freud'un kuramı çerçevesinde ruhçözümsel bir okuma gerçekleştirilmiş, kurama önemli katkılar sunan Carl Gustav Jung'un ve diğer psikanalistlerin görüşlerine de yer verilerek yazarın duygu dünyası anlamaya çalışılmıştır.

Psikoloji biliminin insanı anlama ve onu tedavi etme konusunda elde ettiği onca katkıya rağmen istenilen seviyede olmaması bunca insanın hâlâ ruhsal acı içinde olmasıyla açıklanabilir. Annie de ruhsal olarak acı çeken biridir. Bu kitabı ona yazdırın en önemli etkeninin kendi sıkıntılarını fark etmesi, çözmeye çalışma gayreti, iç sesini dindirme çabasıdır. Ebeveynleriyle olan ilişkilerini yeniden gözden geçirerek hem kendini hem onları rahat bırakmaması yaşadığı huzursuzluktan kaynaklanır. Bilindiği gibi huzursuzluk geçmişle, anı yaşamak bugünle, umutsuzluk ise gelecekle ilgilidir. Yetişkin insan tavrı, yaşananlara nokta koymak, geçmiş çok da fazla düşünmemek ve şimdiyi yaşamak ve anın keyfini çıkarmaktır. Bu anlamda Annie'nin geçmişe takıntılı tutumuyla huzursuz olduğu çok açıktır ve ruhsal sağaltıma ihtiyaç duymaktadır.

Anlatı örgesi boyunca gözlemlenen şey, Annie'nin hem kendi çocukluk ve ergenlik travmalarının olması hem de ebeveynlerinin travmalarına tanıklık etmiş olmasıdır. İnsan etkileşimsel bir varlık olduğu için büyüdüğü çevre kişiliğin biçimlenmesinde oldukça önemlidir. Çocuk hem kendini büyüten kişilerin

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

gözünden hem de kendi gözünden dünyaya bakar ve benliğini inşa eder. Annie hem geçmişte hem de şimdide huzursuz bir kadındır. Kısıtlanarak, kıyaslanarak, suçlanarak, yargılanarak ruhsal şiddete maruz kalmış, yokluğu, yoksunluğu yaşamış, katı ahlak kurallarıyla büyütülmüş birisi olduğu için mutsuzdur. Geçmişin zihnini kurcalaması, dünde kalması, hâlâ huzur bulma arayışında olması bugünün huzursuzluğunun göstergesidir. İnsan kendi anlam dünyasının tersine bir yaşam sürdürürse endişe hisseder. Kendi hayatını değil de başkasının hayatını yaşıyormuş gibi hissederse tedirgin olur. Duygular ortaya çıktığı yerde ve zamanda yaşanmazsa kaygıya yol açar. Kişi günlük hayatını yaşamakta zorlanıyorsa durum ciddidir. Annie'nin aradığı şey huzurdur. Kendi sağaltımı için önem verdiği babasıyla ilişkisinden bu yüzden bahseder.

Annie'yi yazmaya yönelten birçok etken bulunmaktadır. Babasına başrolü verdiği romanda babasından bahsederken kendinden de bahseden yazar, baba ve kız ilişkisini sorgular, babasının değerleriyle kendi değerlerinin çakışan yönlerini belirler, değerleri yeniden gözden geçirir. Değerlerin açığa çıkardığı kuşak çatışmasını ortaya koymak ve kendini haklı çıkararak vicdanını rahatlatmak ister. Ama diğer taraftan da Fransız toplumunun emeği hor gören, köylü ve işçi kesime tepeden bakan tavrına körü körüne itaat ettiği, en azından sorgulamadığı ve hatta kendi sınıfını küçük gördüğü ve benzer tavır ve anlayışı sergilediği ve ebeveynlerini değişime zorladığı, bunun karşılığını da göremediği için çocuk/ergen/yetişkin rollerinde gelgitler yaşayarak bir açmazda olduğunun ve nasıl duyumsaması ve davranması gerektiğini tam da bilememenin çalkantılarıyla boğuşur. Tüm bunları netleştirme çabasına girmesi yazma serüveni içinde, geçmiş hatıraların ayrıntıları içinde, yaşarken farkında olmadıklarını fark etmenin kazanımlarıyla duygularını tekrar tekrar ele alırken babası üzerinden kendi sınıfına, özellikle de Annie'yi Annie kılan geçmişine yaptığı haksızlığın ayırdına varması ve ardından hissettiği vicdan azabıyla, geçmişine, sınıfına özellikle de babasına "iade-i itibar" girişimi bir anlamda vicdanının sesini susturmak ve kendini huzurlu hissetmenin mutluluğunu yaşamak yani tamamlanmak ve Savéan'ın söylediği gibi "kimliğini bulmak içindir" (Savéan 1994:23). İtibarı teslim etmenin farkındalığını yerine getirirken de benzer durumlar yaşayanlara sanat aracılığıyla "katarsis"i yaşatmak, hem uzun süre kendinde anlamlandıramadığının, geç kalmışlığının yükünden kurtulmak ve böylece benzer türden duygu durumlarıyla boğuşan okura kapılar açarak aracılık etmek, edebiyatın en önemli sosyal görevini yerine getirmenin hazzını hissetmek, estetik bir yapıtta toplumun tarihsel, siyasal, ekonomik, etik, kültürel dokusunu arka planda sunarak dönemin ruhunu sunmak adına önemli bir işlev üstlenir. Yazma yolculuğunda çok amaçlı bir gezi söz konusudur: kendi yeri, babasında kendi yeri, kendinde babasının yeri, ailede kendi ve babasının yeri, geçmiş sınıftaki yeri, şimdiki sınıftaki yeri... Merkezi odak nokta, herkesin yerini ortaya koyma, bunun açmazlarını sergileme ve herkese kendine özgüllüğü iade etmektir.

Her insan tek ve biricik olduğuna göre, onu o kişi yapan geçmişte iyi/kötü ya da olumlu/olumsuz yaşadıkları olduğuna göre psikoloji bilimi de insana tam anlamıyla nüfuz edemediğine göre, edebi eserlerin insana odaklanan yanı oldukça kıymetlidir. Yaşanan çatışmaları hem yaşayan kişinin çözmeye çalışmasına hem de okurların özdeşim kurarak kendi çatışmalarını gözden geçirmesine yol açar. Etkileşimsel varlıklar olduğumuza göre sanatsal edimin sağaltıma katkı sağlaması da bir o kadar dikkate değerdir. Sonuçta insan geçmişin seslerini kısıtığında, geçmişle hesaplaşmasını bitirdiğinde gerçek anlamda kendisi olabilir, kendi hayatını inşa edebilir, kendi gerçeğini oluşturabilir, kendisiyle ve başkalarıyla iyi ilişkiler kurabilir ve böylece huzuru ve mutluluğu yakalayabilir. Annie'nin yapmaya çalıştığı tam da budur.

Kaynakça

Akten, S. (2023). "Annie Ernaux'nun Yapıtında Palimpsest Yansımalar", *Frankofoni*, sayı:43, 49-58.

Bouchy, F. (2005). *La Place (1984), La Honte (1997) Annie Ernaux*. Paris: Hatier.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124

e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124

- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve Davranışı, Psikolojinin Temel Kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Er, A. (1995). "İletişimsizlik Kavşaaında Marguerite Duras'ın Oyunları", *Frankofoni*, sayı:7, 267-277.
- Ernaux, A. (2022). *Babamın Yeri*. Çev. Siren İdemem. İstanbul: Can Yayınları.
- Ernaux, A. (2023). *Bir Kadın*. Çev. Yaşar Avunç. İstanbul: Can Yayınları.
- Ernaux, A. (1997). *La Honte*. Paris: Gallimard.
- Ernaux, A. (2021). *La Place*. Paris: Belin-Gallimard.
- Ernaux, A. (2021). *Seneler*. Çev. Siren İdemem. İstanbul: Can Yayınları.
- Ernaux, A. (1987). *Une Femme*. Paris: Gallimard.
- Ernaux, A. (2022). *Yalın Tutku*. Çev. Yaşar Avunç. İstanbul: Can Yayınları.
- Freud, S. (2019). *Ego ve İd*. Çev. Selin Ceyhan Gülsay. İstanbul: Oda Yayınları.
- Freud, S. (2020a). *Grup Psikolojisi ve Ego Analizi*. Çev. Elif Yılmaz. Ankara: Dorlion Yayınları.
- Freud, S. (2020b). *Psikanaliz Üzerine*. Çev. Kâmuran Şipal. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2020c). *Psikanaliz ve Uygulama*. Çev. Elif Yıldırım. İstanbul: Oda Yayınları.
- Geçtan, E. (1995). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2002). *Hayat*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Horney, K. (2023). *İçsel Çatışmalarımız*. Çev. Zeynep Koçak. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2021). *Analitik Psikoloji Üzerine İki Deneme*. Çev. İsmail Hakkı Yılmaz. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2020). *Freud ve Psikanaliz*. Çev. İsmail Hakkı Yılmaz. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2019a). *Kişiliğin Gelişimi*. Çev. Duygu Olgaç. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2019b). *Psikolojide Tipler*. Çev. Nur Nirven. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Kadıoğlu, Ş. (2021). *Dramın Evi Evin Dramı: André Gide'in İsabell'e*. Home in Western Literature, Batı Kültürü ve Edebiyatları Araştırmaları. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1985). *Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Lacan, J. (2013). *Psikanalizin Dört Temel Kavramı*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Lagache, D. (2019). *Psikanaliz*. Çev. Evin Aktar. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Mead, G.H. (2017). *Zihin, Benlik ve Toplum*. Çev. Yeşim Erdem. Ankara: Heretik Yayınları.
- Morgan, C.T. (1989). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Hacettepe Yayınları.
- Savéan, M-F. (1994). *La Place et Une Femme d'Annie Ernaux*. Paris: Gallimard.
- Sever, M. (2022). "Annie Ernaux'nun Babasından Kalan İzlerde Büyüyen Tutkusu", *Feminist Tahayyül*, 3(2):248-270, Ağustos.

Adres | Address

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124**e-mail:** editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124